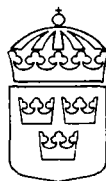


Socialutskottets yttrande

1989/90:SoU4y

Tillfällig föräldrapenning vid stängning av daghem, m.m.



1989/90
SoU4y

Till socialförsäkringsutskottet

Socialförsäkringsutskottet har hemställt om socialutskottets yttrande över ett antal motioner om tillfällig föräldrapenning i de fall en förälder måste avstå från förvärvsarbete vid stängning av daghem eller då dagbarnvårdarens egna barn är sjuka. Det gäller motionerna Sf202 av Bengt Harding Olson (fp), Sf219 av Rinaldo Karlsson (s), Sf220 av Ingbritt Irhammar och Gunnar Björk (c), Sf235 av Bengt-Ola Rytter m.fl. (s), Sf245 av Gunnar Thollander m.fl. (s), Sf261 av Lars Werner m.fl. (vpk), yrkande 2, Sf310 av Karin Israelsson och Martin Olsson (båda c), Sf313 av Ulla Berg och Rosa-Lill Wåhlstedt (båda s) samt Sf368 av Daniel Tarschys m.fl. (fp), yrkande 2.

Under allmänna motionstiden i år har väckts motion 1989/90:So609 av Eva Johansson m.fl. (s), vilken samtidigt överlämnas till socialförsäkringsutskottet. Även detta motionsyrkande behandlas i yttrandet.

Utskottet

Gällande bestämmelser

Tillfällig föräldrapenning utges till förälder som behöver avstå från förvärvsarbete för att vårda barn under tolv år bl.a. till följd av sjukdom eller smitta hos barnet eller barnets ordinarie vårdare (t.ex. hos dagbarnvårdare), vid besök i samhällets förebyggande barnhälsovård eller då den andra föräldern besöker läkare med annat barn i familjen (4 kap. 10 § första stycket lagen (1962:381) om allmän försäkring, AFL). För barn som är yngre än 240 dagar utges tillfällig föräldrapenning endast om tillsynen av barnet är stadigvarande ordnad eller om barnet vårdas på sjukhus. Tillfällig föräldrapenning kan utges under högst 90 dagar per barn och år. Vid sjukdom eller smitta hos barnets ordinarie vårdare kan dock ersättning utgå under högst 60 dagar. Utöver dessa dagar har en fader rätt till sammanlagt tio dagars föräldrapenning i samband med barns födelse eller vid adoption.

Tillfällig föräldrapenning utges också till förälder till barn som fyllt fyra men inte tolv år när föräldern avstår från förvärvsarbete i samband med föräldrautbildning, besök i barnets skola eller besök i förskola eller fritidsverksamhet inom samhällets barnomsorg i vilken barnet deltar. För sådana s.k. kontaktdagar utges ersättning under två dagar per barn och år.

Motionerna

De nio remitterade motionerna berör rätten till tillfällig föräldrapenning i de fall en förälder måste avstå från förvärvsarbete till följd av att daghemmet stänger eller dagbarnvårdarens barn insjuknar. I samtliga dessa motioner påpekas att småbarnsföräldrarna drabbas ekonomiskt i de fall ersättare inte finns tillgänglig.

I motionerna *Sf202 av Bengt Harding Olson (fp)*, *Sf219 av Rinaldo Karlsson (s)*, *Sf235 av Bengt-Ola Rytter m.fl. (s)*, *Sf245 av Gunnar Thollander m.fl. (s)* och *Sf313 av Ulla Berg och Rosa-Lill Wählstedt (båda s)* begärs tillkännagivanden resp. beslut om att tillfällig föräldrapenning skall kunna utgå då dagbarnvårdarens eget barn är sjukt.

I motion *Sf368 av Daniel Tarschys m.fl. (fp)*, *yrkande 2* begärs ett tillkännagivande om att tillfällig föräldrapenning skall kunna utnyttjas även när daghemmet är stängt på grund av sjukdom eller när dagbarnvårdarens barn är sjukt.

I motionerna *Sf220 av Ingbritt Irhammar och Gunnar Björk (båda c)* och *Sf310 av Karin Israelsson och Martin Olsson (båda c)* begärs en utredning om motsvarande rätt till tillfällig föräldrapenning.

Lars Werner m.fl. (vpk) begär i motion *Sf261*, *yrkande 2* att regeringen lägger fram förslag så att rätten till tillfällig föräldrapenning omfattar även de fall när kommunal barnomsorg stängs på grund av sjukdom hos personalen eller på grund av brist på personal.

I motion *So609 av Eva Johansson m.fl. (s)* begärs en utredning angående ersättning för förlorad arbetsförtjänst för förälder som på grund av tillfälliga stängningar av barnomsorgen inte kan förvärvsarbeta. Motionärerna lämnar öppet hur ersättningsfrågan skall lösas, men betonar att den lösning man väljer bör vara sådan att man i framtiden slipper tvister om vem — kommunen eller staten/socialförsäkrings-systemet — som har huvudansvaret för att den enskilde hålls skadeslös.

Tidigare behandling

Frågan om rätt till tillfällig föräldrapenning för förälder som vårdar barn som på grund av sjukdom eller smitta hos ordinarie vårdarens barn inte kan vistas där togs upp av *föräldraförsäkringsutredningen* i dess betänkande Enklare föräldraförsäkring SOU 1982:36 (s. 143—144). Utredningen hävdade att en utvidgning av bestämmelserna så att föräldrapenning skulle kunna utges på grund av sjukdom eller smitta hos ordinarie vårdarens barn skulle medföra en betydande utökning av försäkringen. Om dagmammans barn insjuknade skulle detta kunna medföra rätt till föräldrapenning för flera barn samtidigt som normalt vårdas hos henne. Även om det kunde finnas skäl att ge rätt

till föräldrapenning i här nämnd situation var utredningen, framför allt av kostnadsskäl, inte beredd att föreslå en sådan utvidgning av försäkringen.

Motioner med samma syfte som de nu aktuella har behandlats av socialförsäkringsutskottet flera gånger tidigare, senast i betänkande 1988/89:SfU12. Socialförsäkringsutskottet uttalade då sin förståelse för de problem som påtalades i motionerna. Enligt utskottets uppfattning fanns det emellertid en betydande risk för att en utvidgning av rätten till tillfällig föräldrapenning i de situationer som avsågs i motionerna skulle inverka menligt på kommunernas ansvarstagande för barnomsorgen och att socialförsäkringen skulle få ta över en stor del av det kommunala ansvaret. Utskottet hade erfarit att personalbristen inom den kommunala barnomsorgen var särskilt stor i Stockholm, Göteborg och Malmö men att personalbristen ökade även på andra håll i landet. Socialförsäkringsutskottet underströk därför att den som förmedlat barnomsorgen, dvs. i allmänhet kommunen, har ansvar för att ersättare finns tillgänglig i sådana situationer som avsågs i motionerna. Detta gällde i fråga om tillfällig föräldrapenning vid sjukdom hos dagbarnvårdarens barn och i än högre grad vid stängning av daghem, anförde utskottet och avstyrkte de då aktuella motionerna (res. fp, c, mp gemensamt).

Socialutskottet gör följande bedömning.

Inom barnomsorgen uppkommer tillfällen då daghem, fritidshem eller dagbarnvårdare inte kan ge den barnomsorg som utlovats. Oavsett anledningen härtill finns det i dag — med undantag för vid dagbarnvårdarens sjukdom — ingen rätt för föräldrar att få ersättning för förlorad arbetsinkomst vid sådana tillfällen. Stängningen av barnomsorgen drabbar därför småbarnsföräldrarna ekonomiskt.

Många föräldrar saknar dessutom möjlighet eller har stora svårigheter att vara borta från sina arbeten eller sina studier vid varje tillfälle som barnomsorgen stänger oförutsett. Detta problem kvarstår även om en ekonomisk kompensation skulle utgå. Utskottet vill därför betona att det i första hand måste eftersträvas att barnomsorgen hålls öppen på överenskomna tider. Såsom socialförsäkringsutskottet framhållit är det kommunerna som ansvarar för att ersättare finns tillgängliga i de situationer som avses i motionerna.

Utskottet delar uppfattningen i motionerna att de föräldrar som drabbas av tillfälliga och oförutsedda stängningar av barnomsorgen bör hållas ekonomiskt skadeslösa. Utskottet anser därför att frågan om ersättning för förlorad arbetsförtjänst för föräldrar, som inte kan förvärvsarbeta på grund av tillfälliga stängningar av barnomsorgen, bör utredas. Utredningen bör syfta till en lösning som inte bidrar till att minska kommunernas ansvarstagande för barnomsorgen. Lösningen bör också motverka tvister om vem — kommunen eller staten/socialförsäkringssystemet — som har huvudansvaret för att den enskilde hålls skadeslös. Utskottet förordar att vad utskottet här anfört med

anledning av motionerna So609 (s), Sf202 (fp), Sf219 (s), Sf220 (c), Sf235 (s), Sf245 (s), Sf261 (vpk) yrkande 2, Sf310 (c), Sf313 (s) och Sf368 (fp) yrkande 2 ges regeringen till känna.

1989/90:SoU4y

Socialutskottet beslutar att med detta yttrande överlämna motion So609 (s) till socialförsäkringsutskottet.

Stockholm den 15 mars 1990

På socialutskottets vägnar

Daniel Tarschys

Närvarande: Daniel Tarschys (fp), Bo Holmberg (s), Anita Persson (s), Sten Svensson (m), Aina Westin (s), Ingrid Andersson (s), Per Stenmarck (m), Johnny Ahlqvist (s), Rinaldo Karlsson (s), Ingrid Hemmingsson (m), Ingrid Ronne-Björkqvist (fp), Rosa Östh (c), Gudrun Schyman (vpk), Anita Stenberg (mp), Sinikka Bohlin (s), Maj-Inger Klingvall (s) och Göran Engström (c).